

Jakub Ferenc, *Sport w służbie polityki. Wyścig Pokoju 1948–1989*. Warszawa: Trio, 2008, 232 s.

Závod míru byl jednou z největších pravidelných sportovních událostí v socialistickém světě. Původně polsko-československý podnik, který se během let rozšířil na území východního Německa a výjimečně i Sovětského svazu, sice nedosahoval takového věhlasu jako Tour de France, patřil však bezesporu k nejprestižnějším cyklistickým závodům světa. Od svého prvního ročníku v roce 1948 až do rozpadu sovětského bloku měl závod silně politický podtext. A právě to, jakým způsobem ho státní moc využívala k propagandistickým účelům, sleduje ve své knize mladý polský historik Jakub Ferenc.

Autor přistupuje k tématu ze široka. Celý první oddíl knihy zasvětil historii vztahu politiky a sportu v uplynulém století, a to nejen v Polsku a dalších socialistických zemích, ale ve světě vůbec. Čtenář se tak dozví základní informace o více i méně známých událostech sportovní historie, od berlínské olympiády přes „pingpongovou diplomacii“ mezi USA a Čínou až po roli fotbalu v rusko-čechenském konfliktu. Na první pohled se takto rozsáhlý úvod může zdát zbytečný, avšak určité opodstatnění má. Čtenáři málo zběhlému v této problematice by se totiž bez tohoto přehledu mohlo zdát, že Závod míru byl svým propagandistickým významem výjimečný nebo že zneužití sportu pro politické účely se týkalo jen komunistických zemí. Ferenc však ukazuje, že zejména v době studené války, se politici „svobodného“ světa nezdráhali zneužít sportovní události o nic méně než představitelé pravicových i levicových diktatur. Druhý oddíl knihy věnuje autor základním informacím o Závodu míru a jeho zasazení do kontextu dalších událostí světové cyklistiky. Snaží se tu postihnout sportovní úroveň Závodu míru a zároveň poukazuje na další „politické pelotony“ ve světě.

Těžiště knihy však leží ve třetí a čtvrté části, které jsou zasvěceny právě vztahům závodu a politiky. V oddíle „Cíle“ autor popisuje, co organizátoři (tj. tiskové orgány komunistických stran Polska, Československa a později také NDR) uspořádáním závodu sledovali, a v oddíle „Metody“ pak, jaké prostředky k tomu používali. Toto rozdělení je logické a velmi přehledné, i když občas vede k určitému opakování. Autor zde vychází z archivních materiálů, memoárové a populárně-naučné literatury i z osobních rozhovorů se závodníky a pořadateli.

Není nijak překvapivé, že cíle propagandy v různých letech odrážely politické události doby. A tak zatímco těsně po válce bylo vyzdvihováno především přátelství Polska a Československa, které mělo dát zapomenout na letitou nevraživost a územní spory, o pár let později se tématem sloganů stala nenávisť – vůči fašistům, kapitalistům či titovské Jugoslávii. S posilováním vlivu SSSR ve Třetím světě pak v pelotonech startovali i zástupci řady cyklisticky poněkud exotických zemích (pamětníci vzpomínají zejména na indické závodníky s turbany na hlavách), což samozřejmě opět organizátoři využili k šíření osvěty o kolonialismu a imperialismu mezi veřejnost.

Také prostředky propagandy nebyly nijak atypické – na veřejnost měly působit především tisk, rozhlas, televize, řada sloganů po celé trati i pamětní materiály

ve formě pohlednic, odznaků apod. Ferenc zde rozebírá jejich obsah z hlediska jazyka, výtvarného pojetí a symboliky. Mnohdy se však politické cíle závodu neprojevovaly zprostředkovaně skrze média, ale přímo v organizaci závodu: složením startovního pelotonu (již zmiňovaní zástupci rozvojových zemí, jindy zase řada závodníků ze Západu) a zejména výběrem trati. Druhé jmenované museli organizátoři řešit hned několikrát – zatímco po invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa se tolik obávali nepokojů, že se zemi téměř úplně vyhnuli, černobylská katastrofa zase plánovaný start z Kyjeva nijak neovlivnila...

Ferencova kniha přehledně a s využitím řady nových informací z archivů i od pamětníků mapuje více než čtyřicet let této sportovní slavnosti. Nelze od ní očekávat velká odhalení ani nový pohled na sportovní propagandu v uplynulém století. Je však podrobně a logicky zpracovaným příspěvkem do debaty o historii vztahů sportu a politiky i příhodným popisem metod propagandy v komunistických zemích.

Barbora Umancová

Martina Fischer, ed., *Peacebuilding and Civil Society in Bosnia-Herzegovina: Ten Years after Dayton*. Berlin: LIT Verlag, 2007, 200 s.

Druhé vydání tohoto sborníku vyšlo stejně jako první s podporou *Berghof Forschungszentrum für konstruktive Konfliktbearbeitung* v Berlíně. Autory příspěvků byli významní odborníci z Bosny a Hercegoviny i zahraniční experti, kteří se snažili vystihnout podstatné charakteristiky bosenské společnosti v období po více než deseti letech od uzavření daytonského míru a předložit vyhlídky pro budoucí vývoj. Rozsah témat jednotlivých příspěvků byl široký, nicméně společným východiskem pro jejich volbu byly předem položené otázky. Mezi ně patřilo například stanovení konfliktních linií v bosenské společnosti, otázka vztahu budování míru k základním příčinám válečného konfliktu, problematika překážek v přechodu od konfliktního stadia a možnosti a limity mezinárodní podpory. Dalšími otázkami bylo také chápání občanské společnosti v Bosně a jeho vztah k budování státu a demokratizaci, či problematika konstruktivního vztahu obyvatel Bosny a Hercegoviny k minulosti ve vztahu k budování budoucnosti.

Celkem osmnáct příspěvků od šestnácti autorů a organizací je rozděleno do čtyř tematických okruhů. Po úvodní přehledové a shrnující sekci následuje oddíl věnující se budování občanské společnosti ve vztahu k státním strukturám, dále jde o příspěvky věnující se práci s mládeží a reformě vzdělávání a sborník je zakončen sekcí zaměřenou na vyrovnání se s minulostí. Témata jednotlivých příspěvků pak zaměření svých sekcí často přesahují. Jen namátkou jsou zde příspěvky věnující se úspěchům a překážkám v procesu evropské integrace, problematice spojené s návratem uprchlíků a přesídlenců, aktivitám bosenských odborových svazů, možnostem mezikonfesního dialogu či práci s traumatizovanými bosenskými ženami. Celá práce